

BEREMÉNYI GÉZA

Romantika

*„meggyiros virágok, sötétzöld fák közt búza
a herceg a kardját könnyedén kihúzta
Puskín vívótartásban a segéd előtt
a herceget meghatározza a vasárnap délelőtt
a párbaí bírúi diszkréten jeleznek
húsos sűrű fű és mohás kérgű fák
a herceg már egy kis lépést hátrált
és új helyzetéből szívenszúrta Puskint”*
(LAJTAI PÉTER)

A SZÍV AKCENTUSAI

Valamikor a XIX. század első, a XVIII. század utolsó éveiben egy kéz ragadta meg Linczéni Kálmán szürke lovának kantárszárát.

— Hát kend? — kérdezték tőle. — Hová?

Mindez dombtetőn történt, ahol erős, zúgó szél fújt, távolabb kéklő hegy-lánc mutatkozott.

— Honnan, hová? — rivalltak Linczéni Kálmánra, de az ifjú hallgatott, mint aki nyitott szemmel alszik. Két kézzel markolta lova sörényét, és le, a földre bámult.

— Kár a szóért, jó uram — szólalt meg végre Csóka, Linczéni Kálmán szolgája, és közben cipót falatozott. Az ő lovának kantárszárát is egy rövid-gubás férfi tartotta, mint néma gazdáját. De Csóka ugyanúgy falatozott a cipóból, mint kasideje, amidőn ura meg ő lassú ügetéssel kaptattak fel a domb oldalán, a hirtelenül felbukkanó ismeretlen férfiak egy csöppet sem zavarták meg nyugodalmát. Csócsáló szájjal, bajszan fehér morzsákkal beszélt, hiszen megélt ő egyet-mást.

— Ne azt faggassák. Mondom én, ahogy van.

A Linczéni Kálmán lova előtt álló ember Csókára nézett.

— Mondja?

— Mondom — erősködött a szolga.

— Akkor jöjjön kend ide.

Csóka lekászálódott a lóról.

— Közelebb — mondta a férfi.

Várt; míg engedelmeskednek parancsának, megáll előtte a szolga, ekkor a kantárszárát el sem engedve kiejtette másik kezéből a fokost, és elvette Csókától a megkezdett cipót. Beleharapott, és most ő szólalt meg teli szájjal.

— No mondja, ahogy van, ha már ő nem mondja.

— Ej — nézett föl Linczényi Kálmánra Csóka —, hát beteg. Lázbeteg.

— Mi a baja? — érdeklődött rágcsálva a másik.

— A melle fáj.

— Mellbeteg?

— Az. Ilyen időben mindig láz gyötri.

A férfi végigmérte a sörénybe kapaszkodó, didergő fiatalembert. Az lassan felemelte tekintetét a földről, és visszanezített. De nem látott semmit. „Csak ebbe ne haljak bele, csak ebbe ne haljak bele”. Arccal bukott a ló nyakára.

— Göttingából jövünk. — Csóka is Linczényi Kálmánt nézte, amint lassan csúszik le a nyeregből. — Ott tanult a gazdám humaniorákat neves tanároktól. Sok nyelvet is tud, de alig él. Rossz a bor arrafelé, viszont szépek a házak. Idehaza mégis csak más.

— No ugye — mondta a férfi teli szájjal. — Aztán merre tartanak?

Mindketten a beteget nézték kíváncsian.

— Amoda a hegyen túlra, ahol apjaura lakik gazdámnak.

Linczényi Kálmán lezuhant a földre, Csóka fölemelte, és a beteg karját átvette a maga vállán, úgy tartotta. Közben folytatta, nyugodalmasan, csendesen.

— Gazdám neve Linczényi Kálmán, apjauráé nemes Linczényi György, az enyém pedig, ha kíváncsiak rá kegyelmetek, Csóka. Így neveznek csak.

Odébb három férfi állt és egy nő. A férfiak ugyanolyan rongyos gúnyájuk, szakadt szárú csizmásak, mint két társuk, a nő mezítlábasan álldogált, fakult zöld, hosszú szoknyában, kicsiny mentét viselt, melynek gombja nem volt egy sem. Ez a négy mindedig némán figyelt, de nemes Linczényi György nevének hallatára megmozdultak. Két férfi összenézett, a harmadik pedig a nővel az oldalán a beszélgetőkhöz lépett és a cipőt rágcsáló társa, fülébe sűgött valamit. Emez bölintott és a maradék cipőt odanyújtotta. A férfi beleharapott, majd mordályát Csókára szegezte.

— A lovakat ne! — kiáltott fel a szolga. — Ne így legyen, jó uram. Vigyék a málhát csak, ne a lovakat. Magam uram a beteggel, gondolja meg. Megöl engem György úr.

A fegyver fenyegetően meglökte a szolgát. Linczényi Kálmán ernyedő karja lecsúszott Csóka válláról, s a fiatalember ismét a földre került.

A szél váratlan erővel rázendített. A férfiak lassan elindultak, száron vezetve az úrfi nagy szürkéjét és a szolga felmálházott fekete lovát.

— Sánta — szólt oda a szolga. A fekete halkan felnyerített.

— Hallja kend — mondta cipőt rágcsálva a mordályos —, mondja meg György úrnak, hogy a Fehér Jancsival találkozott, a Zsibó emberei közül. Üdvözlöm György urat, egészséget, békességet adjon neki az isten. No, hogy van?

— Fehér Jancsi, a Zsibó emberei közül — suttozta Csóka. — Egészség, békesség.

— Halljam?

— Egészség, békesség! — ordította Csóka.

— Ugye — bölintott Fehér Jancsi, majd megemelte süvegét, megfordult és társai után ballagott.

Csóka néhány lépést utánuk futott.

— Sánta — kiabálta, amikor a zsványok eltűntek a szeme elől, de a ló már egy halk nyerítéssel sem válaszolt.

Linczényi Kálmán nehezen nyitotta ki a szemét. Sárgás bőrű női arcot látott, melyet szőke haj keretezett. Zöld szem nézett rá. A bélelt mentéske

elől szétnyílt, és a fiatalember fölé hajló felsőtest két födetlen keble külön életre kelt, megnyúlott, elvékonyult.

— Ki vagy? — hunyorgott Kálmán.

A nő csontos kezével végigsimított az ifjú veritékes homlokán, arcán.

— Élek? — kérdezte Kálmán. — Mondjad, hogy élek.

— Élsz — mondta a nő.

— Él, mert meghalok — suttogta Kálmán.

— Ismerem a füveket — mondta a nő. — Nem lesz bajod semmi.

Kálmán felkönyökölt.

— Ki vagy?

— Hagyd... akinek a szeme így... — A nő ujjhegyei Kálmán arcán futkostak, mintha érintéssel örökre meg akarná magának jegyezni a fiatal vonásokat. — Ha velem jönnél, fűvel gyógyítanálak, csak siess. Fölsegítelek. — Azzal már nyúlt is a karja után.

— Nem én — mondta Kálmán —, ha akarnám sem. Mész innen, te kurva.

A nő elmosolyodott, és főlegyenesebben most már hangos szóval csak anynyit kérdezett:

— Zsibót ismered-e?

— Fogd meg, Csóka! — kiáltott a lassan közeledő szolgának Kálmán. Csóka nekiiramodott, de a nő könnyű mozdulattal elkerülte, és szempillantás alatt eltűnt a fák közt.

Amikor a szolgál visszatért, az úrfi már talpon volt, tett is néhány bizonytalan lépést.

— Nincs már se a Sánta, se a Dárius — lihegett a szolga. — Elvitték mind a kettőt. Ennünk sincsen.

— Zsibót ismered? — kérdezte Kálmán. Átkarolta Csóka vállát, úgy lépegettek előre óvatosan, lassan.

— Errefelé sokat mesélnek róla — válaszolt a másik. — Úgy mondják, nagyon csinos legényke, ezt az asszonyoktól hallottam. Sok embert megölt már, azt is beszélük.

— Reggelre otthon leszünk — mondta Kálmán.

Ők is eltűntek a fák között.

*

Kakas kukorékolt. Aztán még egy, aztán a harmadik. Majd egyszerre elhallgattak.

Távol, az erdőszélen kötésig érő ködök lebegtek, de már ez a szürke hajnal erős napsütést ígért.

Az emeletes, kőlábas tornácú udvarház előtt emberek gyülekeztek, parasztlegények dörzsölgették össze a tenyerüket, váltogatták a lábukat, szürke tömegük szomszédságában tarka egyenruhás hajdúk tereferéltek. A majorház előtt kövér ökrök várakoztak járommal a nyakukon.

A zsvajgást Bódi Laci, a kövér intéző megjelenése szakította félbe.

— Csönd legyen most — rivallt az emberekre csak úgy menetközben. — Az uraság alszik, nem? Majd zsinatolnak máskor. — Az oldalán lépkedő, alacsony, parókás, háromszögletű kalapot viselő férfihoz fordult.

— Sorakoztatni kéne már, Rosner kapitány!

Szavára a parókás férfi a hajdúk csoportjához sietett, szétvetette hosszú csizmás lábát; és éles hangon egy érthetetlen vezényszót kiáltott. Csend tá-

madt. A tarkabarka hajdúk vonalba rendeződtek, a parasztok, az ökrök mellett lebzselő cselédek némán figyeltek.

— Este bort kapnak, most pedig váraкоzzanak kendtek — süvöltötte Rosner kapitány. Látszott, hogy a bort a maga kedvére mondja, de hát a hajdúk is némán örvendeztek neki.

A hajnal gyorsan beváltotta ígérétét. Heves, nagy erejű napfény világosságában vártak az udvarház előtt álldogálók.

Az épület egyik kőkeretes ablaka most kinyílt, és fekete hajú férfi könnyökölt a párkányra. Csillogó éber tekintete végigfutott az ökrökön, cselédeken, paraszton, a hajdúk során. Fekete felöltöt viselt, nyakára fekete taft nyakraváló volt csavarva. Nézelődés közben olykor szippantott az ujjai közt füstölő vékony, sötét dohányrudacskából. De ő sem törte meg a várakozó csendet.

Hirtelen elnyújtott kiáltás hangzott fel, kivágódott az udvarház kettős ajtaja, hatalmas csődör szökött ki rajta, hátán két előredőlt testű alak, egy férfi és egy nő. A ló patái rácsattantak a tornác kövére, majd a csődör néhány ugrással a várakozók közé robbant. Szétfutottak a hajdúk, a parasztok, a cselédek, csak az ökrök álldogáltak továbbra is mozdulatlanul, és az ablakban könnyöklő figyelmes szemű férfi arca maradt változatlan. Gyorsan szájához emelte szivarját, és erőset szívott belőle.

A lóháton ülő pár még egy ideig száguldozott, feldöntve néhányat a menekülőkhöz, majd váratlanul megtorpant. A nyeregben Linczéni György ült — zömök, erőteljes törzs, gyapjas haj, nyírott szakállas, szenvedélyek dúlta arc —, mögötte, derekát átkarolva, arcát György úr hátához szorítva Sükösd Borbála, hajdani mutatványos és énekes mulattató, aki felett már lassan eljárt az idő, bár arca és termete jócskán őrizte a szépség nyomait.

Csak most, midőn megtorpantak, vált érthetővé, hogy az udvarház gazdája egy nevet kiabál, Áronét, aki régi cseléd, a ház egyik belső embere volt.

— Áron! — ordított György úr.

Áron tüstént elő is futott valahonnét a majorház felől.

— Készen vagytok-e? — kérdezték tőle a toporzékoló lóról.

— Megmondtam, uram, készen — nézett föl az idős ezermester.

— Próbára? — vidámodott neki György úr.

— Arra is.

— Mire vársz akkor? Elé az ökröket, aztán menjünk.

Nagy sürgés-forgás kezdődött. Kinyitották a majorház ajtaját, bevezették az ökröket. Egy hordó bor is került, köré sereglettek a hajdúk, parasztok és a cselédek vegyesen.

— Lassan! — dörgött Rosner kapitány a csap mellől. — Dobos, dobos, ide!

Piros arcú hajdú botladozott oda, nagy, díszes dobbal a nyakában.

— Halljam! De mint az angyalok — parancsolta a kapitány, és a dob megperdült.

Újabb lovasok érkeztek.

— Hej, papom, ugye szép a reggel? — üdvözölt az uraság egy csontos, magas férfiút. Az csak mosolygott.

— Szépet adott nekünk az Úr.

— Adott, adott, jól mondd — nevetett Linczéni György. — Ezt vegye el, ha tudja.

— Meg sem áld, atyám? — kérdezte Borbála.

A pap melléjük léptetett, és odahajolva arcon csókolta a hajdani mutatványosnőt.

— Elég legyen, mert beborul! — rikkantotta Tarpay Boldizsár, a nagy bajuszú szomszéd birtokos, aki többet lakta György uram házát, mint a magáét, pedig volt neki is szép nagy.

— A Mindenható sem lát jól ebben a ragyogásban — szabadkozott a pap. Ezen aztán jót kacagtak mindnyájan.

György úr még nevetés közben vette észre az ablakból szemlélődő fekete férfit. Odaporoszkált hozzá.

— Nem tart velünk, Zoietta uram?

A feketeruhás eldobta a szivarcsutkát.

— Építömester vagyok, nem tudok rombolni.

— Nem tud hát — mondta György úr —, mert amit kendtek, olaszok megépítenek, annak úgy kell maradni. De ha énnálam épít kastélyt, számoljon vele, hogy nem sokáig lesz kastély az. Valaki mindig lerombolja.

— Ha más nem, hát uraságod — nézett rá Zoietta.

— Így igaz.

— Minek építtet akkor velem?

— Mert csak kend tud csinosan építeni ebben a két hazában.

Zoietta Benedek halványan elmosolyodott.

— Köszönöm, György uram.

— Így van-e? — nevetgélt Linczéni György.

— Bizonyosan.

— No hát. Gógös ember Zoietta Benedek, ezért értek én még az ő itáliai nyelvén is.

— Én pediglen ezért építek nemes Linczéni Györgynek.

— És az aranyaim? — kérdezte György úr.

— Az a ráadás — nevetett az olasz.

— Ugye. És most tartson velünk. — Linczéni György oldalt hajolt a nyeregből, a hóna alá nyúlva könnyedén kiemelte az ablakon Zoietta Benedeket, és szépen a talpára állította a ló mellé, a földre. Csak most derült ki, hogy a talján építömester milyen alacsony és finom termetű.

— Kocsit Zoietta uramnak — kiabált Linczéni György némely arra ténfergő cselédnek, azzal a majorházhoz rúgta, honnan már előbukkantak az első párba fogott ökrök. Az uraság hátához bújó gangos testű Borbála hangosan kacagott.

A négy pár ökör hatalmas ágyút vonszolt ki a majorházból. A vasalt kezek csikorogtak, széles nyomot vájtak a földbe, melyről imént száradt fel a hármat. Az ásító száj, a tömör, súlyos cső legyőzhetetlennek látszott. Áron lassan lépkedett műve után. Most minden szem őt kutatta.

— Megszólal ez, te Áron? — tamáskodott György úr.

A vén ezermester megállt a földbe sajtolt nyom két vonala közt, és a lassan távolodó szörnyetegre nézett.

— Ez? — szólalt meg rövid hallgatás után, még mindig az ágyút, négyévnnyi munkáját szemlélve. — Ha ez nem, nagyuram, úgy nekem sem veszik több szavamat. Elhiszi?

— Nem is kívánom többé szavadat akkor. — És Linczéni György a lovasok csoportjához ügetett. Kézintésére megszólalt a dob, a piros arcú hangos menetütemet vert a bőrön, és a gyülekezet nekiindult, nagy, laza körben az ágyú körül.

Ott gördült Zoietta Benedek homokfutója, szekerén döcögött a hordó bor is, tetején a kardos, kalpagos Rosner kapitány ült, és kancsóból kortyolgatott vagy elnyújtott hangon belekiabált az éles, napsugaraktól villogó levegőbe, amott a cselédek, parasztok kíváncsi tömege lépdelt, forgatta fejét a nézni-valók után, a boros szekér mellett menetelő hajdúk visszakurjongattak hangos kapitányuknak, itt meg az uraság és Borbála a ló hátán, és még Tarpay Boldizsár, vele a szálfatermetű pap, Bódi Laci, az intéző és öt-hat más.

— Héj! — vesztette el egyszer csak a türelmét György úr, és úgy megratt a lovát, hogy Sükösd Borbála nagyot zuhant hátulról, s föltápáskodva csak nézhetett a porfelhők közt gyorsan tovatűnő uraság után. Nem is csodálkozott sokat az egykori énekes mulattató, felült inkább Rosner kapitány hordós szekerére, és azon utazott tovább a közeli erdő széle felé, a próbálövés színhelyére.

Hirtelen nekirugaszkodásában csak két lovas követte Linczéni Györgyöt: a jó szomszéd Tarpay Boldizsár és a nyakig gombolós felöltőt viselő Csepela Ferkó, korának egyik enciklopédikus koponyája, annak az időnek egyik legműveltebb magyarja, aki évek óta ette a Linczéni-porta kenyerét. A három lovas néhány pillantás múlva az erdőszélre érkezett, itt megállították horkanó hátasaikat, hogy bevárják a többieket.

— Lásd, uram, az erdő — szólalt meg hirtelen Csepela Ferkó, miközben az erdőszéli fák szellőben forgolódo, napfürdette leveleit nézték. A menetelés dobszava messziről érkezett.

— Mi az? — horkant fel Linczéni György, de a tudós férfiú nem zavartatta magát.

— Lásd, uram — ismételte türelemmel —, az erdő. Számolhatatlan életek hazája. Otthona bogárnak, vadnak, madárkának, indának, gombának, levélnek. Csöndnek és zajocskáknak birodalma, mindönknek szülőföldecskeje, sétálópalotája.

— Nagy bolond vagy te, Ferkó — nevetgélt Tarpay Boldizsár.

— Mindenki dolgára siet itten — folytatta Csepela Ferkó. — Nedvességek és szárazodások igyekeznek, görbületek és egyenességek harcolgatnak, hiányosságok párviadaloznak tömörségekkel, csúnyaságok a szépségekkel, hogy bevezhessék munkálataikat. Kacsok tekerednek, világosságok örvendeznek, fakóságok bozsognak, mozgások esnek merevedéseknek, rebbenések a megállapodásoknak, fényességek az árnyékokba borulnak, és ládd-e, uram, az erdő mégsem az összehangzásoknak háza.

Messzire tőlük nagy koronás, öreg szarvas lépegetett az erdő mélyén, most megtorpant, oldalra rántva agancsos fejét, mintha ismeretlen zajra, messziről érkező üzenetre figyelne. Szobormereven állt egy ideig, majd lassú, sima futásba kezdett.

Valahol egy madár kiáltott. A dobszó közeledett. Linczéni György türelmetlenül leste, érkezik-e már az ágyút vonzó ökörfogat, egyéb sem érdekelte, Tarpay Boldizsár az ajkát harapdosta a visszafojtott kacagástól, Csepela Ferkó rút, himlőhelyes ábrázatát áhítat festette komolyra. Éppen ismét szóra nyitotta száját, amikor két egymást támogató emberalak bukkant elő a fákat szegélyező bokrok közül. Egy magas, sápadt ifjú, és egy jól táplált, nagy bajuszos férfi. Először György úr pillantotta meg őket.

— Kálmán! — csapott fel a hangja, hogy két társa összerezzen. És György úr ugrott is a nyeregéből.

— Fiam! — kiáltozott futtában. — Kölyke te, kölyke... Milyen gyöngé, fehér... de semmi.

Kálmán felemelte lehorgasztott fejét, Linczéni György már ott is volt nála, átölelte az érkezőt, és hatalmas lendületétől mindketten a före zuhantak. Az apa torkaszakadtából nevetett.

— Így jössz? — kérdezte átölelve tartott fiától. — Rongyokban jössz? Kálmán, hallasz? Így?

— Apámuram — tördelte Kálmán. — Apámuram megfojt.

Linczéni uram odább hemperedett a fűvön, és háton fekvé nézett a fellegtelen égre.

— Héj — mondta —, tudom én. Poézis, szoknyák, ez a vége. Így jössz fiamuram, látod-e? Bor, kard, halál, mondd, és végül így. Hej! — A könyökére támaszkodott, hátravetett fejfel szilajul nevetett. Hej, megfojt apád ölelése.

Csóka, felhasználva az alkalmat, megcsókolta György úr kezét. Ez ránézett, és hirtelen komorsággal megszólalt:

— Segítsd fel uradat.

Azzal ő maga is felállt, és közömbös arccal a távolba kémlelt, a dobszót hallgatta. A menet, az ágyú a közelben járt.

Az idősebb Linczéni felült lovára, melyet Csepela Ferkó, a kor egyik enciklopédikus koponyája vezetett oda hozzá, és további szó nélkül a közeldek elébe vágatott.

— Itt álljatok meg — parancsolta egy helyre mutatva az erdő előtt elterülő síkon. A dob elhallgatott, a sokaság megállt. György úr parancsára eloldozták az ökröket.

— Na, Áron — szól oda az uraság ezermesterének —, kezdjed. Mutasd meg fiamnak, milyen az ágyúszó.

És a vén Áron két segédjével a próbálövés előkészítéséhez látott. Lőport adagoltak, ágyúgolyót helyeztek a csőbe, fojtást dömöcköltek, kanócot igazgattak. Hátrébb a tömeg némán várakozott. Egyesek a földre heveredtek, a piros arcú hajdú a dobra ült, mások bort töltöttek pohárba a Rosner kapitány és Sükösd Borbála szekerén pöffeszkedő hordóból, de közben minden szem az ágyú körül sürgölődők kicsiny csoportját figyelte.

— Üljön mellém kegyelmed — invitálta Zoietta Benedek a lassú léptekkel érkező Kálmánt. Az ifjú fáradt biccentéssel köszönte meg, és felkapaszkodott a homokfutóra. Senki sem ismerte fel, nem is üdvözölték.

— Készen vagyunk, uram — szól Áron.

Linczéni György fölemelte a kezét.

— A dobot! — csattant a hangja. — Isten nevében.

Megperdült a dob.

Rúd végén égő kóc hajolt a kanóchoz. A kanóc felizzott, a dob pergett.

— No, Áron? — kérdezte György úr.

— Semmi, uram — sápadt az el. — Tudom a baját.

Igazított a kanócon. De a dob már hallgatott.

Újabb kanóc izzott fel, pillantásnyi csend, majd fülsiketítő dörrenés, a cső előbb felágaskodott, aztán hátravágódott, magával sodorva, betemetve Áront. A lövendék zúgva, törve járt az erdő fái között.

Madarak fellege szállt fel. A dermedt csöndben szárnyuk élesen csattogott.

A vén szarvas vad futásnak eredt.

*

Elfogyasztotta már a vendégsereg a levest, a báránymájból vagdalt, nyers tyúktojással eresztett, borssal, gyömbérrel, szerecsendió virággal ízesített, mandulával díszített karbonátát, melybe még apró madarakat is besütöttek, s kenyérbéllel meghintettek, meg is sáfrányoztak a főzőasszonyok. A hozzá gyermekded salátából, sállya leveléből, fodormentaleveléből, pujpunellából, borragóból, turbolyából, tárkonyból, kömény leveléből összeállított ízesítőt is megették, a süvegfánkot is elpusztították, és eltűnt az asztalról a szalonnával megcsepegtetett, borsos, gyömbéres, sáfrányos töltött malac is, ittak már a veres, mázolatlan fazékból, az almási csuporból, a járai hólyagosból, még a félpintes szép új viaszos kupákból is, a meggyesbort jeges csebrekben adták fel, az ürmöst fazékban, amikor György úr felkiáltott:

— Mit gondoltok, emberek, hogy poharat nem töltötök. Beszélj, Ferkó!

Csepela Ferkó hosszú haja rút arcába lógott, amidőn az asztal szélébe fogódzva, pohárral a kézben felemelkedett, a másik oldalon Tarpay Boldizsár hangos kacagásra fakadt.

— Nagyuram, György uram, nemes Linczényi György — intett a pohárral Ferkó.

— Mondjad! — György úr orcái a mázolatlan kupák verességével lángoltak, Csepela Ferkó arcszíne a félpintesek viaszszínét idézte.

— A salernumi orvosi iskola tanácsa szerint — kezdte a fehérarcú —: „Légyen, aki nemes a vizitáltól üres.” A Hoffmann nevezetű hírneves doktor úgy írja, hogy pedig régen keresnek már az emberek oly eszközt, mely róluk minden nyavalyát és erőtlenséget elfordít, őket csinosná, valamint hosszú életűvé teszi, a bornál alkalmasabbat kitalálni nem tudtak és nem tudnak ma sem. Vannak sok hasznos és dicséretes orvosságok, de a borhoz éppen nem hasonlítanak, mivel ez nem csak a testben dolgozik, de az elmét is megnyugtatja, és annak munkáit csodálatosan segíti.

Az ebédlőterem hosszú asztala csak annyi helyet hagyott, hogy a vendégek éppen elfértek a fal mellé szorulva. Ki tudja, hogyan kerültek a hatalmas alkalmatlóság alkatrészei a terembe, hiszen egy szál deszkája nagyobb volt annál, hogysen a szűk ajtón beférjen, bárhogy igazítsák. Talán kezdetben volt ez az asztal és köré épült a szoba, az udvarház, helyezkedtek el a szántóföldek, igazodtak a fák, köré teremtetett az ember maga. A roppant alkotmányt most poharak, korsók, fazekak borították, tócsák, maradékok rondították.

Rosner kapitány és Bódi Laci a sarokban szunyókáltak.

— A régi tudósok, Avicenna, Dioscorides, sőt maga a bölcs Socrates is a legerősebben azt ajánlották — kiáltotta túl a többiek zsvaját Csepela Ferkó —, hogy mindenki minden hónapban egyszer-kétszer igya le magát, hogy így a test kitisztulhassék.

A hosszú asztal végében, az ajtónak háttal ült Linczényi György, a fal mellett Sükösd Borbála, egyetlen nőtagja a mulatozóknak, mellette az ifjú Kálmán — előtte csurig töltött pohár — hallgatta csendes érdeklődéssel Csepela Ferkó szavait.

— Ártalmas bizony a bor — kiabált harsány kacagások közepette a tudós —, ártalmas a forró vérre, a köszvényre, köhögésre. — Az ujjain számlálta. — Szárazbetegsége, nyavalyatörésre, fej- és szemfájásra, úgyszintén azoknak, kik bárminő vérfolyásra hajlamosak, úgyszintén azoknak, kik kezükön, lábukon vagy törzsükön fájós, száraz, véres vagy fekete színű sebeket viselnek, különösen, ha maguk is száraz és heves természetűek és már öregségre hanyatlanak.

— Ne károgj, ha ennyi a tudományod, te Ferkó — sivitott az erősen italos Borbála.

Csepela Ferkó a nő felé fordult, és bizonytalan mozdulattal felemelve mutatoujját, harsogta:

— Bölcs Gediús írja, az asszonynépnek a bort még csak megköstolni se szabadjon. Valerius Maximusnál olvasható, hogy Egnetus Metellus megérezvén egykor asszonya száján a borszagot, azt ott helyben agyonütötte, és nemhogy baja lett volna miatta, de még csak meg sem pirongatta érte senki.

Sükösd Borbála visított egyet, és dühös fúriaként az asztalra ugorva, az edényeket felrugdosva, harsány nevetések közepette és a vendégsereg biztatásaitól ösztönözve Ferkóhoz gázolt.

— Hypocrates szerint — bömbölt a tudós a dühödtt néemberrel viaskodva —, Hypocrates szerint igencsak ártalmas a bor azoknak, akikben az agy veleje és az abból származó inak gyengék, viszont a vérnek hígságát, sebesebb folyását öregbíti, amint testünk megkönnyebbülése, elménk megvidámulása, arcunk kipirosodása és egyéb jelek nyilván tanítják. Inainkban lakó spirituszok...

Koró repült át az asztalon a dulakodók felett, és csattant a falon szét, éles cserepeket szórva. A nagy rikoltozásnak, kacagásnak egyszeribe vége szakadt, mindenki Linczéni Györgyre meredt, aki vérveres ábrázattal, az indulattól fújva magasodott fel az asztal végében.

Borbála csapzott haját, ruházatát igazgatta. Csepela Ferkó ingadozva próbált talpán maradni, a szája alól, az állán vékony vérpatak indult.

— A bor a benne levő nemes olajjal vagy spiritusszal a mi inainkban lakó spirituszokat minden italok és ételek felett...

— Elhallgass! — förmedt rá György úr.

... kibővítvén... — ordított Ferkó a dermedt csendbe — ... azoknak erejét neveli és csípős savával öntözvén...

Tarpay Boldizsár súlyos tenyere nehezedett a szájára, és taszította a székre a makacskodót.

— ... sebesebb és erősebb mozgásra ösztökéli — motyogta lehorgasztott fővel maga elé Csepela Ferkó.

György úr most megragadta fia karját, és magával vont, ki a teremből. Az ajtó becsukódása után ismét magasra csapott a vendégsereg zsvajva.

Az udvarház emeleti oszlopos folyosóján elterülve két részeg hajdú hortyogott. Linczéni György megállt, valamit babrált a nadrágján, aztán elégedett szuszogással lepisálta az egyik alvót.

— Hová vezet, apámuram? — kérdezte Kálmán, de apja válasz helyett kiemelte a falon lobogó fáklyát kovácsoltvas tartójából, és botladozva útnak indult. Az ifjú most már engedelmesen követte.

A grádics recsegett alattuk. A majorházban egy sütőasszony énekelgetett vékony, meg-megcsukló hangon. Az udvaron, a bujkáló holdfényben a hatalmas ágyú fekete tömege hallgatott.

Most a tornácon haladtak, az imbolygó fáklyafény mutatta az utat, végül az udvarház pincéjének vasalt ajtaja előtt állapodtak meg. György úr kulcsot vett elő, és szuszogva a zárba illesztette.

Az ajtó csikorogva nyílott, és ők ismét lépcsőn haladtak, és egyszer csak a háromosztású pince első helyiségét világította meg a tűz fénye.

Az első pince Áron élete volt.

A bolthajtásos magas termet mennyezetig megtöltötték az immáron halott ezermester ismeretlen rendeltetésű fura masinái, szerszámai, ravasz fegyverei,

magányos munkájának bonyolult alkatrészei; szű ette fájukat, rozsdá pusztította a vasat, por telepedett a csillogó felületekre, és végül pókok hálója fonta be a tárgyak épületét.

Csupán az a néhány részlet, melyet György úr magasra emelt és körben mozgatott fáklyája kiragadott e hatalmas tömkelegből, hihetetlen bonyolultságával ragadta meg Kálmánt, és szívét különös szomorúság kínozta, látván a sokféle anyagot, a feszes, meglazult, a vékony, a vastag egyenesek, a spirálok, körök, a szögek fel-felvillanó geometriáját. Úgy tűnt, nem a szű, a rozsdá, a por és nem is az idő győzedelmeskedik itten, inkább az a kibogozhatatlan kuszaság, melybe a részletek összeolvadtak. Egyik masinába, amelyiknek célszerűsége, látványának harmóniája éppen a kerekék, a körök egymást segítő összekapcsolódásában rejtett volna, egy másik gép egyenes, durva hosszantisághatolt, értelmetlenné és fájdalmassá torzítva ezzel a hajdanvolt rendszert. Másutt az — egy csigavonal tökéletességéhez hiányzó — folytatást kutatta volna az összhangra áhító tekintet — mindhiába. Mégis, valami nagyszerű lappangott ebben a tékozlásban. Az egyszerűség, a bőség királyi tulajdona nemcsinette széppé a töredékek, kinövések halmazát. Ha ezek a különféle ségek, roncsok, az egymástól elvágott vagy éppen összekényszerített részek mostan — lerázva a lehetetlent — egyetlen óriás gépezetté változnának, ha az egyik korcs, föladatába kezdve, mozdulatát átadná a másiknak, majd visszavenné tőle és továbbítaná, szétsugározná lendületét, ha ez a roppant, elnyűtt gomolygalmukodni kezdene, a világot vetné ki sarkaiból — így képzelgett az ifjabb Linczényi.

A csöndet köhögés zavarta meg — a boltíves terem száraz, dohos levegője az ifjú mellére telepedett. György úr még utolszor végigtáncoltatta a fényt a rudak, a csövek, a szíjak, a faanyag, a hasábok, az élek és a csúcsok épületén, majd ismét kitárt egy ajtót.

Kőbe vájt lépcsők vezettek tovább, a falakon nedvesség villogott, aztán újabb ajtó, a második helyiség bejárata.

Óriási terembe érkeztek, föld alatti barlangba.

— E — hördült Linczényi György elégedetten. Felzúgott a boltozat is: — E-e-e-e.

A víz csepegett, nedvesség terhelte a levegőt. Mint valamely mély tál egy másikkal leborítva — olyan volt a második, a legnagyobb terem.

Köveken csúszkálva mentek lefelé, mozdulatlan, térdig érő vízben gázoltak a tál aljára érkeve. Ezután felfelé kapaszkodtak, míg egyszer csak megkönynyebbedett a járás: nagy, grádicsfokként terjengő teraszra érkeztek, a vízszint szigetére a homorúságok között.

— Pihenj meg mostan, Kálmán — dörgött György úr hangja, azzal az uraság magasra emelte a fáklyát.

A sötétségből rothadó bútorok tűntek elő, mintegy a romlásnak szentelt szoba alkalmosságai. Párás tükrök várták ismeretlen gazdájuk tekintetét, remekbe szabott asztal, hogy rája könyököljön, pihenésére székek, karos gertyatartó ráfektetve, két pohár a láthatatlan lakó jégajkának, halálához a foszló, oszladozó ágy, nagy, faragott láda harmatos gúnyjának, rajta ki tudja mikor hallgatásba dermedt óra.

Ám voltak hivatlan vendégek is. Mezitelen, nyálkás csigák rajai tanyáztak a kőfalon, mászták be a bútorokat, húzva ezüstnyomot, csúsztak a megvakult, ködös tekintetű tükrökön.

— Menjünk most el, apámuram — szólt fojtott hangon Kálmán, aki mind-
eddig megbabonázva nézelődött.

György úr fia karjába markolt.

— Ha — tört ki a torkából egy rekedt, izgatott morgás. — Még egyet
csak. Miért lehoztalak. — Azzal kulcsot mutatott, és a sziklafalba vágott ajtó-
hoz vonta Kálmánt.

Kicsiny üreg volt a harmadik, boltíves ez is, mint Áron kusza szerkeze-
teinek terme, és száraz is, mint amaz.

Kálmán elsőre nem látott semmit. Még akkor sem, midőn apja a fáklyát
valahol a falon egy tartóba lökte, és egy székre telepedett.

— Űlj le no — hallotta György úr hangját. Némán engedelmeskedett, és
most vette észre, hogy asztal is van ott, melyre rákönyökölhét. Súlyos fejét
tenyerébe hajtotta.

Hallgattak egy ideig.

— Élsz-e még, vagy meghaltál? — szólalt meg egyszer csak az apja.

Kálmán felkapta a fejét, de György úr nem tőle várt feleletet. Valahová
előre meredt a sötétségbe. A sötétség nem válaszolt.

— Ez itt a fiam, Kálmán — mondta Linczéni György némi hallgatás után.
— Elhoztam, hogy mutassalak neki.

Ekkor sem mozdult semmi.

— Igazíts a fáklyán — hangzott váratlanul a sötétből. — Nem látom így.

György úr felkiáltott.

— Látsz te sötétben is!

Kálmán felállt, kiragadta a fáklyát tartójából, és az arca elé emelte.

— Így? — kérdezte.

Pillanatnyi hallgatás után válaszoltak neki.

— Így.

— És most lássalak én! — Kálmán a magasba lendített fáklyát kutatón
körbejártatta.

Az egyik sarokban ülő alakot pillantott meg. A fáklya megállt, lánc csör-
rent, Kálmán közelebb lépett, az alak felmagasodott.

Megálltak egymással szemközt, közöttük a tűz lobogott.

— Nézd csak, nézd — biztatta fiát György úr.

Kálmán alacsony férfit látott, hosszú haj, elvadult szakállal benőtt arc,
mélyen ülő résnyire szűkült szemek, rongyokká szakadt öltözék, a kezén, a
lábán súlyos vasak. A falhoz volt láncolva.

— Nézd jól — mondta Linczéni György az asztal mellett ülve. — Látod-e
Zsibó, ez a fiam, Kálmán. Találkozott az embereiddel, Fehér Jancsival meg
másik öttel. Beszélt a szöke ringyóval is.

Hangja köhögésbe fúlt, de azután így folytatta.

— Az meg ott Zsibó. Tudja az összes dalt, amit róla énekelnek. Ha ked-
ved van hozzá, meghallgathatod. A leghíresebb zsvivány, a legnagyobb gaz-
ember, akiről csak tudomásom van. Egy fa alatt aludt, amikor megfogták a
legényeim. Tán egy éve lehetett. Úgy nézd, hogy még most is vadásznak rá
szerte a hazában.

— Beteg a fiad? — kérdezte Zsibó, aztán hátralépett a sötétbe, lánc zör-
rent, amikor a helyére ült a sarokba.

György úr felugrott, hátrárúgta a széket, és kiragadta Kálmán kezéből a
fáklyát.

— Látod? — Oly közel tartotta a tüzet az elvadult szakállas archoz, hogy Zsibó szeme lecsukódott.

Csend volt, csak György úr indulatos lihegése hallatszott. A láng visszénye ott ugrált a falon.

A két Linczéni, apa és fia elhagyták a háromosztású pincét. Vízben jártak, követ tapostak, lépcsőn haladtak útjukban, előttük kinyílott, mögöttük összezárult a sötétség.

Ajtók tárultak és csukódtak be aztán.

*

Valahonnan egy hordó bor is került, pedig jócskán napkelte előtt seregetek össze. Rosner kapitány a hordóra állt, onnan ugrott a lova hátára, a mutatványon jól kacagott mindenki. A hajdúk, cselédek ittak. Kinyílt az ajtó, Linczéni György lova szökött ki rajta, hátán az uraság és Sükösd Borbála, körbeszáguldoztak, feldöntve néhány embert.

— A vad az erdőben lakó élő állat — emelt poharat pókos lova hátáról Csepela Ferkó.

— És a dög te, az nem vad? — kérdezte Tarpay Boldizsár.

— A dög az dög. — Ferkó ivott. — A dög felpuffad, szétfoszlik, elbüdösödik, öröme az aprócska barmoknak.

A zsvajgás megszakadt, György úr Bódi Lacira förmedt.

— Induljanak kendtek. — A hajtók elszéledtek.

— Meg sem áld, atyám? — kérdezte Borbála.

— Büdös még az én szám, korai az idő — csavargatta fejét a pap.

Ezen is jól nevettek.

Aztán indultak a lovasok. Vadászat kezdődött.

A LÉLEK ÚTJAI

— E világ tüneményei helyett a dolgok alapos fürkészését választottam hivatásomul. Ezt úgy értse, hogy pillantásom számára a tárgyak élesen látható kötelékekkel kapcsoltnak egymáshoz, szenzusom a dolgokat befonó mérhetetlen pókháló iránt különös érzékkel bír. Hallgassa meg egyszer kegyelmed, hogyan beszélgetnek egymással a kancsók meg az asztallap, vagy úgy látom, egy kicsiny jártassággal azt is fölfoghatja, mit is mond egyik torony a másikának, valamely kastély faragott ablaka a fogsoros párkányzatnak, akár pedig a fecskefarkú oromzatnak a zszindelyek, a gerendák.

Zoietta Benedek megállt, és halovány mosollyal arcán hátrapillantott a mögötte haladó Kálmánra. Ragyogott a napfény.

— Avatatlan fül nem hallhatja az összehangzást, avatatlan szem nem látja a dolgok vaksötétben is egymásnak küldött sugárzását.

Egy ideig némán ballagtak tovább.

— Álljunk meg itten — mondta egyszer csak az építőmester, amidőn már az erdő fái között jártak.

— Ugye azt kérte kegyelmed, mutassam meg a kastély rajzát, melyet apjaura kívánalmára építettek. Hajoljon mostan közelebb, többet mutatok annál.

Egy óriási fa törzsét szemlélték. Zoietta Benedek mutatójára felülről lefelé haladt a sok ölelésnyi vastag törzs vénséges kérgén, kitérve útjából ott, ahol az árkok úgy kívánták.

— Az én kastélyomnak rajza ez itt — magyarázta lassan, meggyőződéssel. — Hányszor próbáltam célra irányulását, minden időkből fellelhető hathatóságát eltanulni.

A vékony ujj most fölfelé mozgott.

— Látja kegyelmed? Palánk lesz itt, és ehhez képest négy sarokbástya kell. Ezek formáját itt őrzi a kéreg. És emitt vannak a díszítések is...

*

— Pécssett születtem, hol atyám, Ferenc a tímárságot nagy kiterjedésben folytatta. Első gyermekésemtől fogva oly vakmerőséget mutattam, mely szüleimet aggodalomba ejtette, s minthogy a nemes gyermekekkel gyakorta véres verekedésekbe keveredtem, ez arra határozta atyámat, hogy engem Németországba küldene iskolába, hol szorgalmam és tehetségem által magamat megkülönböztettem. Azonban itt sem szüntem meg tanuló társaim erőszakos tettekkel bosszantani. Hanem azok több jeles tulajdonságaimért készek voltak nekem mindig megengedni. Költő voltam, és verseket írtam, melyeket önmagam tettem muzsikára:

A lánc megcsörrent, amikor Zsibó a beszéd hevébe lassan belefeledkezve emelni próbálta kezét. Meg-megakadó mozdulata az éledő, de felröppenésre hasztalanul törekvő madarak szárnycsapdosását idézte Kálmán elé. A fáklya láng szabályos egyszerű táncot járt.

— Később tanuló társaim leittattam, s azután a helybeli numizmatikai kabinet ostromlására égő fáklyákkal vezettem. A rendőrség tisztjei által üldözötten a közeli folyóba ugrottam, és a másik partot elérvén, a frideinsteini kastélyhoz közel egy istállóban elbújtam.

Az útonállót fárasztotta a szokatlanul hosszú beszéd. Hangja leszállt, felcsapott.

— Majd Hannoverba, Holsteinba és Lübeckbe mentem, ahonnan Svédországba, Upsalába hajóztam. Itt engemet a szépművészetek és tudományok iránti hajlandóságom arra határozott, hogy szokásaim változtassam meg, s magam a tudományos munkálatokban komolyan kimutassam, amit sok éveig folytattam is, midőn atyám elhalálozott és nekem pénzt küldözni megszűnt. A bajt tetézte, hogy egy nap a piacon keresztülmenvén, szerencsétlenségemre, bizonyos haszonbérőnek, kit nyolc nappal azelőtt az országúton kifosztottam, kutyájára bukkantam. A kutya meglátván engem, reám ugrott és ruhámat szaggatta. Félvén, hogy nyomomba akadnak, haladék nélkül megszöktem, s Németországon át Magyarországra jöttem. — Kálmán szemé kitágult, a fáklya vibráló fényében lovas vágatott, nagy vasderes, lobogó sörény, fölé hajolva a korbáccsal veszettül csapdosó férfi. Lövés csattant, a lovas szétvetve karját kizuhant a nyeregből. Ismét lovas vágatott, nagy vasderes, lobogó sörény. Lövés csattant, a férfi kizuhant a nyeregből, megint száguldott a hosszú sörényű ló és lovasa, de most csend volt, melyet Zsibó tompa hangja szakított meg: — A hegyek, az erdő lett bujkálóhelyem — a lovas szétvetette a karját, és kizuhant némán a nyeregből —, szökött katonákat, tüzes, elvetemedett és adóságokkal terhelt ifjakat hódítottam magamhoz.

— És apámuram? — kérdezte felocsúdva Kálmán. — Ő mért nem akasztott fel?

— Kincse vagyok én neki — mondta Zsibó —, engem őrizni kell.

Majd mikor látta, hogy a másik feláll, indulni készül, felkiáltott, hasztalan rángatva leláncolt kezét, csörgetve lábán a láncot.

— Ne még! Mert nem ezt akartam mondani! ... Mert csak ... — De hangjában a kérésnél több volt a parancs, Kálmán tán ezért nem engedett. Az ajtót nyitotta.

— A tüzet is? — szólt utána Zsibó, aztán sötétség lett.

*

Az egyenesek, a görbék, a felmagasodni törekvő alakzatok egy négyszög — a belső udvar — körül helyezkedtek el. A táguló, egymást bekebelező körök rajzolata e központtól távolodva mind erősebbnek, pontosabbnak tűnt, mintegy maga felé vonta a halványan odavetett középső udvarocskát. A legmélyebbre vésett pedig az a négyszög volt, melynek sarkait egy-egy bástya arányosan kisebbitett köre olvasztotta magába, a külső védőfal, melyen túl már csak a palánk következett, a biztonság, a mindent keretbe foglaló védelem.

Az építómester s az ifjabb Linczéni a földbe karcolt ábra mellett ültek, egy kidőlt fa törzsét használva pihenőhelyül.

— Babonaság, tovaszálló fecsegés helyébe építenék — mondta Zoietta Benedek lassan, meggyőződéssel. — Kegyelmed ifjú ember, tán meg sem értheti az én igyekezetemet, mellyel regulába szorítanám a csapongó képzelődést, az illó hiedelmet. Az öröktől való regulák kordáját értem itten, a hathatóságát, cél felé irányulását a szertefutó képzelgés ellenében. Lám, a fa kérgén az árkok rajzolatai is.

Zoietta uram a százados fára mutatott.

— Mit kívánna ez a fa itten? Úgy hiszem, lenni és megmaradni, semmi egyéb. Ezt kell eltanulnunk tőle, a mindenben ott élő törekvést, mely maga mellett nem tűrhet meg egyebet. Nincsen is más, tudjuk meg végre, és szabaduljunk már a zavart szülő sietségtől. Akármi egyéb, a sorvadás kezdetét jelenti, minden egyéb a babona, a hiedelem, pusztulás. Mondják, az egészség jele a türelmetlen élni vágyás, pedig az élet akarata kiveti magából a türelmetlenséget. Én, ki építómester vagyok, s művem csak a megfontoltság védelmében tudhatom biztonságban, a rombolás ördögi sajátját látom e sietségben. Az ifjakkal hasznos tán leginkább, amit mondok: a türelem hiánya és a babonaság, az elpusztulással édestestvérek. Aki ugrásra készül, tudja meg: csak fekete szakadékba lehet érkezése, a győzelem pedig azé, ki maradni kíván, mert nem áll másból e világ, a többi kárhozat. A megmaradást pedig a gyalogosan lépdelő ember példázza, amint a bizonyosság útján halad.

Termőföldek és a biztonság palánkjával körülvelt házak, csatornalabirintok ágyában pihenő városok példázzák a dolgokat, öröktől egymáshoz kapcsoló kötelékek diadalmas szerkezetét, melyen túl nincsen egyéb, a halál csak, a rombolás. Mint valamely mese, mint valamely álom.

*

Javában folyt a hajtóvadászat.

— Ha — tört ki Linczéni György torkából egy rekedt, izgatott morgás, a mögötte kapaszkodó gangos testű Borbála felvijjogott, és a lovasok kizúdultak a fák közül a hosszú, kopár tisztásra, melynek végében akkor tűnt el a rop-

pant szarvasbika, megvillantva csak farka fehér belső felét. Csaholó kutyák szegődtek nyomába, dobogott, remegett a föld az üldöző lovak patái alatt, száguldottak, mint az ágyúgolyó, keresztül-kasul mindenben, törtek, sodortak, átugrottak, de ki nem kerültek. A nap is fent volt már, hatalmasan, győztesen, épp csak elszakadva a földtől ragyogta át az erdőt, a zúzos leveleket.

— Há — szökött a levegőbe Tarpay Boldizsár hangja, és Borbála ismét sikoltott. A kutyák vonítottak, a fák egymásra zuhogva perdültek odább s odább, dolgoztak a sarkantyúk. Kürtszó hangzott. Egyszer csak újra kiszöktek a fák közül, a kutyák kórusa tébolyultan zengett: a terjedelmes tisztás közepén ott heverészett a pompás bika, az előviharzó hajsza felé fordította tizenkét ágú agancssal díszített csodás fejét, alaposan megszemlélte ezt a nekihevült kompániát, azzal felkelt és néhány szökéssel a fák közt termett.

— Héj! — kiáltott György úr.

— Há! — emelkedett Tarpay Boldizsár ordítása.

— Hi! — vijjogott Sükösd Borbála.

— Most! — sikoltotta Csepela Ferkó.

— Rá, á! — hörgött Rosner kapitány.

— Ó! — szilajodott neki a hórihorgas pap.

— Ott, szorítsd, ott, ott szorítsd! — rivallt a többi.

Ám a kutyák megtorpantak és zavarodottan szimatoltak, szerteszéledve. Eltűnt a nyom, s véle az öreg, a pompás bika.

A lovasok eddig egybehangzó, harsány lármája is szétszakadozott, amint tömegük felbomolván, más-más irányokban keresve az elveszített nyomot, csodálkozó, haragos kiáltásaikkal felferve az erdőt, hasztalan kutatták a díszes agancsú, roppant vadat.

Pedig csak felpillantaniuk kellett volna, mert szőke hajú fejét fordítva utánuk, elől szétnyílott mentét viselő asszony figyelte zavarukat egy magas fa tetejéről, zöld szeme olykor álmosan lecsukódott, kinyílott, meztelen keble szaporán emelkedett, süllyedt. Mint hosszú hajsza után.

*

Ahol az erdőben legmagasabbak a fák, és lombjuk oly sűrű, hogy rajta a legerősebben izzó nap fénye sem törhet keresztül, ott mégis van egy tisztás, jobban mondva a faóriásoknak némi ritkulása, egy néhány lépésnyi, gyér fűvel benőtt terület; e gyér fűcsomókat az a két-három sugárnyaláb élteni, mely a félhomályba rézsút vág fényes ösvényt, ahol lomha por és könnyű pára járhatnak lassú táncot. A kicsiny sziget kellős közepén magas hátú karosszék látható, benne idős férfi szendereg. Előrebukó fejét tolldíszes sisak födi, mellét pikkelyes páncéling, karja a faragott karfákon nyugszik, jobb kezében könnyű buzogány, melynek gömbölyű feje a férfi ölében pihen. Az egyik rézsút betűző sugárnyaláb ott vibrál, játszik a hideg vasakon. Lánc csörrent, Zsibó megfakult hangja mintha a körben őrt álló fák közül hallatszana.

— Seregem koldusokból, kiéhezett parasztokból állt, de hozzám gyültek olyanok is, kiket egyedül a vétek és nem a nyomorúság süllyesztett el. Kemény rendtartást állítottam fel, embereimet a nagy bátorságúak és erős természetűek köréből törekedtem kiválasztani. Hogy buzgóságukat gyakoroljam és élesszem, jutalmakat találtam ki azok számára, kik a legjobbak, s a testi gyakorlatokban és fortélyokban legkitűnőbbek.

Rövid idő alatt száz ember feje lettem, kik majd együtt, majd kisebb osztályokban a legvakmerőbb tetteket vitték véghez.

— Arról is beszélj, hogyan kerültél ebbe a pincébe? — mondotta Kálmán. Sötétség vette körül őket, melyben csak az ugráló fáklyafény világított. — Igaz, hogy egy fa alatt lelték rád a hajdúk?

Zsibó éhes szemekkel bámulta a tüzet.

— Minden zugát ismerem a környék erdőinek — mondta. — Mégis, amikor a megyegyűlés rendelkezéséről a vármegye első aljegyzője hirdetményt tett, melyben magas vérdíjat tűztek fejemre, hogy engem elfogjanak és a világból kiirtsanak, hajtóvadászat indult ellenem, az összegyűlt zsákmányt kézre kerítették, embereim javát leölték és megfogták. A maradék elszéledt vagy a hegyek közé vonta magát. Én azonban továbbra is a környéken bujdokoltam, embereket faggattam és az utat figyeltem, bizonyos híreket vártam, melyekre az utolsó nagy tethez erős szükségem volt. Egy hajnalon valamely fa alatt lepett meg könnyű álom. Ott lelték rám Linczéni György kószáló legényei. Megkötözve hoztak ide, a legnagyobb titokban. Tán egy éve lehetett. De már alig érzem az időt. Most ősz van, ugye?

Pedig már kevés választott el a legnagyobb tettől, mellyel híretem megalapozhattam, távoli célomat elérhettem volna. E tett gyűjtötte nevem alá a legényeket, erre váraoztam, mióta a halál árnyékában teltek napjaim. És erre várnak embereim, kik még az erdőben bujdosnak szabadulásomat remélve, nem adván hitelt holt híremnek.

Az útonálló ekkor elvonta tekintetét a szeszélyes tűzről, és váraozón a másokra nézett.

— Mért gondolod ezt? — kérdezte Kálmán némi hallgatás után.

Zsibó felállt, és egy lépést — ameddig engedte a lánc — előrelépett.

— Te láttad őket, vagy nem? — Szaggatottan beszélt. — Ezek csak azért kószálnak itten... Most van az idő...

— Hagyd már! Mit mondasz nekem? — Kálmán mozdult, mintha ő is felállni akarna, aztán mégis úgy maradt. — Micsoda idő?

Zsibó előredőlt, megfeszítve a láncokat, mintegy próbálva azok erejét, majd visszalépett a homályba.

— Elmondom — szolt onnan —, mert akarom, hogy engem megszabadíts.

— Te, vigyázz — kiáltott Kálmán —, vigyázz, mert...

Zsibó közbevágott, és láncát ütemesen csörgette. Szeme felfelé fordult és — amidőn ráhullott a tűz fénye — fehérjét mutatta.

— Lépések... Linczéni György lépései... a hangja... Még egyet csak, fiam... Menjünk most el, mondd, még egyet csak, fiam...

Csörgött a lánc, Zsibó megrázta karját — ...Még egyet csak... csak a hangoz... azt sem tudtam még, ki vagy... ki ez... de erősen éreztem, ez akárkit hoz ide, akárkivel jön ide Linczéni György... ha elköveti ezt a hibát... akárki másikat, az engem innen megszabadít... — Zsibó feszülten figyelt, valahová föl, a levegőbe. Aztán megsörgette a láncot. — ...Lépések... még egyet csak, mért lehoztalak, fiam... hittem, ez fog engemet. Na jó... a tűz megvakított, alig láttalak, de ha ez nem, senki... így gondoltam... mostan kettő kell... — Ütemre csörrent a lánc. — ...egy, ki szabadul, és egy, ki megszabadít... Akárki jön ide, benne lehet reményem. S most már mi ketten vagyunk a szabadulás.

Megrázta a karját, a lánc csörrent.

...Tudtam mindjárt... Ha ez nem, én maradok... hát jó... de én nem... még egy lépés, még egy lépés, itt vannak... akárki, az engem... — A lánc ütemre csörgött. — Ősz van, ugye? — kiáltott Zsibó, de hangja lihegésbe fulladt. — Most hozzák... amire vártam, most fogják erre hozni... Engem te nem... Te nem tarthatsz itten, hiszed?!

Kálmánnak már kezében is volt a fáklya. Felemelte, és az elcsendesedett, a sarokban gubbasztó leláncoltra világított.

— Amikor megláttál, már azt is tudtad, mit kell mondani nekem, ugye?

Zsibó hunyorogva nézett föl.

— Megint mész. Pedig nem mondtam el, mire várnak ott kinn az embereim.

De Kálmán nyitotta az ajtót.

— Várj csak! — kiáltott az útonálló, és a láncot csörgette, rázta. — Van egy út ott följebb, ahol a Fehér Jancsi leselkedik. Ugye ősz van?

Az ajtó becsukódott. Kálmán néhány lépés után megállt és a fáklyát magasra emelte: az elhomályosult tükörökben is fellobbant a fény. Előbukkantak a romló bútorok, a romlásnak szánt szoba.

— Hallasz, átkozott? — zúgott messziről Zsibó hangja. — Egy út van a közelben, hallod?

Kálmán a székre ült, a remekbe szabott asztal mellé, ahol csigák raja mászott, csúszott, és a lobogó fáklyát tartó kezét a karfára engedve, a szemközi homályos tükörbe nézett.

— Ezt az utat látnom kell még. — Zsibó az utolsó erejét szedte össze. Köhögött. — Minden ötödik évben hatalmas kincset szállítanak erre. A kíséret erős, hallod?... Fegyveres kísérettel, de elegendő elszánt emberekből egy tucat. Mit mondok, nyolc elég. Tíz... Itt vagy? Nem hallak... Mozdulj meg csak! — üvöltötte még teli torokból, aztán elhallgatott.

Kálmán a tükörben izzó lángot nézte és a homályos ülő alakot, melyen ezüstnyomot hagyva kicsiny nyálkás testek csúsztak át meg át, mögötte pedig a sötétség terpeszkedett. Az asztalon a két pohár is ezüstösen villant.

— Hét vármegye kincseit viszik az úton — kezdte rá Zsibó ismét. — Most van az idő, ősz van, ugye? Ötévenként szállítják az adót... — Mintha éneket kántálna az útonálló, rázta hozzá a láncot, minden szaván a csörgés volt a nyomaték. — ...nagyurak ajándékát, koldusok filléreit, a sarcot, a hadiadót, a vesztegetésre szánt aranyakat, a titkos pénzeket, lázadók lefoglalt értékeit, mit öt év alatt rekviráltak, a tizedet, a kilencedet, a füstadót... Mozdulj meg! Mutasd, ha hallasz!

Linczényi Kálmán felállt ekkor ültéből, lefelé haladt egy ideig, bő szárú csizmája lötyögött a lábán, aztán sekély vízben gázolt, aztán fölfelé lépkedett, majd ajtó nyílt, és ő végigment az ösvényen az ezernyi eltört, elhasadt, félredobott elmés szerkezet között, hogy elhagyja végül a háromosztású pincét.

*

— Hozzátok az ágyút — parancsolta Linczényi György, amikor a sikertelen hajtóvadászat után elcsigázva, rosszkedvűen megérkeztek az udvarház elébe.

Bódi Laci intézkedett, az ökrök hamarosan befogva álltak Áron utolsó műve előtt.

— Pihenjünk egy keveset, nagyuram — ajánlotta Csepela Ferkó. — Fáradtak a lovak is.

— Kis út van előbb, pihensz mindjárt — mondta György úr szárazon, azzal megkérdezett egy cselédet. — Kálmán fiam merre jár, az olasszal van megint?

— Uram, nem tudom — mondta a cseléd.

György úr most Rosner kapitánynak kiáltott.

— Kapitány, tudja az utat?

— Hogyne, hogyne — bólogatott készségesen a kapitány, és bort ivott egy pohárból.

— Induljanak tüstént!

Rosner kapitány a földre öntötte a maradék bort, és néhány érthetetlen szót süvöltött az ágyú körül ténfergő cselédeknek. Az ökrök megindultak, maguk után vonszolva az ágyút. A többiek, a fáradt vadásztársaság nehézkesen kocogott utánuk, lovaik patája a keréknyomot rombolta.

Egyedül Linczéni György ösztökélte vágátára elfáradt hátasát, és — szokásához híven — messze maga mögött hagyta a parancsára összeverődött menetet.

Az idő lassan alkonyatba hajlott. A piros nap szelet ígért másnapra.

György úr rövid idő múlva az építkezéshez érkezett. Az épülő kastély alapjai — mint bonyolult rajzolat — már készen álltak. A külső falon dolgoztak éppen. Kevés híján két ember magas volt, kőművesek álltak láncban, és adták a téglát kézről kézre, míg az eljutott a téglavetőtől a fal tetején szorgoskodókig.

Ott állt a fekete ruhás Zoietta Benedek, mellette Kálmán.

— Kőlapokat várok holnapra vagy azutánra — szólalt meg éppen az olasz. — A faragáshoz is értek valamennyire.

— Kálmán! — kiáltott habos lováról az érkező. — Ide gyere! Kend is, Zoietta uram. Ti pedig — förmedt a kőművesekre — menjetek onnan! A munkálatoknak vége, Bódi uramnál ott a járandóságatok.

— Mi lesz, uram? — kérdezte Zoietta Benedek.

— Vége a munkálatoknak — szólt le lováról György úr. — Kálmán, veled beszédem van.

A kőművesek szedelőzködtek.

— De miért, uram? — makacskodott az olasz. — A tervek készen, kövünk, téglánk megvan.

— Kend is megkapja a járandóságát, ne féljen.

Az ágyú már a közelben járt.

— Miért, uram? Vannak emberek is, téglavetők, kőművesek, zsendelyezők. Jönnek ide lapidák is holnap vagy holnapután.

— Lövetni fogok — mondta György úr. — Menjen innen!

— Ezt nem értem. — Zoietta az ágyú elébe léptető Linczéni György mellett futott. — Ha azt mondja, nem tetszik, értem, de miért nem kell? Ezt már válaszolja meg.

— Állj! — emelte kezét György úr. — Innen!

Az ökröket odább vezették, az ágyút megtöltötték.

— Isten nevében! — kiáltott Rosner kapitány.

Égő kőc hajolt a kanóchoz, a kanóc felizzott, eldördült a lövés.

A fal romhalmazzá változott.

— Beszélni kívánt velem apámuram — lépett oda Kálmán a lövést követő süket csöndben Linczésyi Györgyhöz.

György úr megfordította a lovát.

— Semmi — csak ennyit szólt még vissza. — Nem emlékszem.

A FELEDÉS KÚTJA

Kialudt tüzek nyomaira lettek.

Zsibó leguggolt, ujjai közé vett egy apró elszenesedett fadarabot, majd visszadobta a mocsokba, ami valamikor hamu lehetett.

— Hét napnál több, tíznél kevesebb.

— Micsoda? — kérdezte Kálmán, aki Zsibó háta mögött állt, és karjában egy bárányt tartott.

— Hét napja itt tűz égett. — Zsibó hóna alatt a kacsa hápogni kezdett. — Talán odébb mentek, de akkor messzire kerültek az úttól. Egyéb nyomuk sincs, csak a tűzhelyek.

Az útonálló felállt, és szabad kezével a völgyben kanyargó útra mutatott.

— Onnan jön majd. Arról erre.

Lassan lépkedtek tovább, egyik a kacsával, a másik a báránnyal. Fák között haladtak, majd kopár dombtetőre érkeztek, ahol erős, zúgó szél fújt. Távolabb kéklő hegylánc mutatkozott.

— Itt feküdtem, lehunyva a szemem — mesélte Kálmán, és közben a melléhez szorított bárány bégetni kezdett. — A megszokott lázroham vert le a lábamról. Felnézek, egy arcot látok, sárga bőr, szőke haj. A bélelt mentécske elől szétnyílván, és a megdőlt felsőtest födetlen keble külön életre kél, megnyúlik, elvékonyul. Mész innen, te kurva, mondom neki. Mi is a neve?

— Kata. — Zsibó hosszú hajába, szakállába kapott a szél, hajdani ruhájának rongyait lobogtatta. Lassan, ráérősen lépkedtek, már újra fák között.

— Kata — ismételte Kálmán.

A nőt egy barlangban találták meg hosszú gyaloglás után, valahol a hegyekben. Ott ült a sarkán, hamvadó, éppen csak pislákoló tüzeckére görnyedt, nagy feketeségtől körülvéve, és testét ingatta körbe, hátra és előre. Zsibó letette a kacsát, mely odébb totyogott, valahová a sötétbe.

— M-m-m-m-m — hajlongott a nő a tűz felett. Szeme kinyílt, becukódott.

Zsibó a meghajlott hát mögé lépett, ujjai a szőke hajban kutattak, előre-csúsztak a meleg gömbölyű nyakon, megsimogatták a gyenge bőrt ott, ahol a nyak és az áll találkozik, a fej egyszer csak hátracsuklott a férfi derekára, és tágra meredt szemek bámultak az arcába.

— Kata.

— Éhes vagyok — suttogott a nő.

— Hol járnak a többiek? — kérdezte Zsibó. — Fehér Jancsi?

— Éhesek mind. Elmentek, régen nagyon. Éhes... én is.

→ Kapsz enni — türelmetlenkedett a férfi. — Csak azt mondd, hová lettek.

— Nem tudom — nyögte. — Elmentek. Éhes mindenki.

— Most, most, épp most — lökte a földre Zsibó, és felkiáltott. — Éhesek, mért éhesek!?

A nő feltápáskodott, a pislákoló tűz fölé hajtotta arcát, és újra kezdte:

— M-m-m-m-m-m-m...

Zsibó futott néhány lépést, aztán megállt, megfordult, és az ellenkező irányba kezdett rohanni.

— Mi lesz így? — ordított, és a kezét rázta, mintha még mindig láncokban lenne. — Épp most... hová futnak ezek?... A Gál... Tanka és Punak, Dobos István és Dovecz, Cifra, Milfai... A regensburgi Karpfen... Harminc-hét éves, öt láb, hét hüvelyk... Zlinszky, Fehér!

— M-m-m-m — ingott Kata teste.

— Éhesek — kiabált Zsibó. — Meghalni nem félnek... csak éhesek!

— Éhesek — zúgta a barlang.

Most a nőnél termett Zsibó, lehajtotta nagy szakállas fejét, Kata álla alá nyúlt, és gyengéden felfelé kényszerítette. Másik kezével félresimította a szőke hajszálakat a lehunytt szemű arcból.

— Lesz enni — mondta halkán most már.

Kálmán is odalépett, és a nő ölébe tette a bárányt.

— Gyere, Kata, előbb menjünk — mondta az útonálló csendesen. — Mindjárt este lesz. Visszaérjünk vacsorára.

*

Lassan leszállt az este ott is, ahol legmagasabbak az erdőben a fák, sűrű lombjukon az utolsó fény sem törhetett keresztül, a világosságnak csak ott maradt még egy csöppnyi hatalma a tisztáson, jobban mondva ott, ahol a faóriások némileg elritkulnak, egy néhány lépésnyi, gyér fűvel benőtt területen. Ezen a kicsiny szigeten alkonyati szélről zúgó lombok alatt, faragott karosszéke támlájának vetett háttal, előrebiccentve sisakos fejét, deres bajszú férfi szendergett. Kezében könnyű buzogány, melynek gömbölyű végét az ölében tartotta.

Egy ideig csak a szél bűgött, ám egyszer csak megroppant és zörrent valami. A sűrű sötétségből felszerszámozott ló csörtetett elő. Nagy vasderes, hosszú sörény. Lassú futással került a páncélos öregember háta mögé, itt megállt, és egy halk horkantással a férfi süllyedő-emelkedő vaspikkelyes válla fölé nyújtotta nagy, esetlen fejét. Négy erős lába mint a földbe ütött cövek, csak a szája mozog olykor, mintha fűvet rágsálna vagy suttogna valamit. Semmi sem hallatszott a szél zúgásán túl.

Csontos női kéz ereszkedett az alvó vállára, és megrázta gyengén.

— Miklós bácsi. — Kata hajolt az öreg fölé.

— Miklós bácsi — ébresztgette. Odébb, két sötét ór, Kálmán és Zsibó várakoztak.

— Miklós bácsi — nevetgélt Kata, és melléhez szoritotta a sisakos fejét —, na, ébredjen már. Ki látott ilyet? Aludna mindig.

— Mit akarsz, te — rázkódott meg a vén Miklós.

— Tartson velünk vacsorára, kacsát sütünk meg báránykát — pörgött Kata nyelve. — Nézzen csak, kit lát? Zsibó van itt.

— Csakugyan — fordult oda az öreg. — És ki az a másik?

Kálmán előrelépett és meghajtotta a fejét.

— Linczényi Kálmán.

— No ez derék. — Miklós bácsi álmosággal küszködve próbált mosolyogni, de erejéből csak egy ásításra tellett.

— Jöjjön már — húzta a karját Kata. — Bor is akad.

— Hiszen van nekem borom — emelkedett fel végre az öreg.

— Annál inkább.

Kata a kengyelt tartotta, míg Miklós bácsi a nyeregbe lendült. A vasderes fűjt és lábával kényesen kapált, de keményen feszült a zabla, és hamarosan szoborrá merevedett a hatalmas állat.

Az öreg lehajolt a nyeregből, és megcirógatta Kata arcát.

— Száz arany az egyik zsebben, száz a másikban. Menjünk akkor?

— Menjünk hát, menjünk — nevetett a nő.

A vasderes, hátán páncélos gazdájával, egyre gyorsuló ügetésbe kezdett. Mellette, a kengyelbe kapaszkodva futott Kata, kicsi bélelt mentében, mezít-láb, bő szoknyája lobogott. Hamarosan még a tompa dobogás is elveszett a sötétségben.

Kálmán csak bámult utánuk, de amikor Zsibó megszorította a karját, lassan ő is elindult, amerre azok eltűntek.

*

Időközben megszorodott a vendégsereg.

Először egy nagy barna medve állított be, csaknem észrevétlenül. Megállt a barlang bejáratában, végighordozta tekintetét a tűz körül ülőkön: a borozgató Zsibón, a mellérebukott fejjel, pityókásan szunyókáló vén Miklóson, Kátán, ki mohón harapta, ette a bárányhúst, és a csöndesen dudorászó Kálmánon, aki olykor egy-egy ágat vetett a lángok közé. A tűz felfele ugrált, hajlongott, sziszegett a barlang oltalmában, mint lámpásban a fény, mellyel óvatlan vándorok világítják az utat erdei szélben, éjnek idején. Megszemlélte a medve a nyársra húzott kacsát és a félig elpusztított bárányt meg a hordócska bort is, mely föld alatti veremben rejtőzködött, míg az öreg Miklós csapra nem ütötte. Végül a tűz kénye szerint szembe ötlő, majd homályba boruló vasderes pompás alakján akadt meg az új vendég tekintete, aztán hang nélkül a sötét sarokba ballagott, és ott a földre hemperedett. Merészebb volt nála a szürke nyúl. Meg sem állt a bejáratnál, egészen a tűz közelébe óvakodott lassú ugrásokkal, hátrasimuló fülekkel, és itt sem mutatott csöppnyi félelmet sem. Hanem a holló, a fűrj és a galamb, azok egyáltalán nem zavartatták magukat. Károgva, lármázva, veszettül bűgva, nagy dérrrel-dúrral röppentek be a hasadékon, s mikor észrevették, hogy senki sem hederít rájuk, csak akkor nyugodtak meg valamennyire. A holló még a sült bárányból is csippentett, és azután letelepedett az egyik kiugró párkányra a falon. A fűrj inkább lefelé röppent, és a földön állapotodott meg, a galamb ellenben volt olyan bátor, hogy Zsibó vállán keressen magának nyugóhelyet. Az útonálló pedig hagyta, csak poharából töltött át néhány kortynyi bort a mellette szendergő Miklós bácsi ölebe ejtett kupájába.

Most egy őz száguldott be. Eszeveszett szokellésekkel rohant körbe a vendégsereg háta mögött, izgalmat és mozgolódást kavarva — a medve dörmögött, károgott a holló, pittyegett a fűrj, rémülten makogott, ugrált a nyúl, bűgött Zsibó vállán és szárnyával verdesett a vadgalamb; „ha!” — riadt fel a vén Miklós —, hátrébb a lova felnyihogott, és még Kata is felnézett a kezében tartott húsdarabról; a megriadt őz ezután végre újra rálelt a kijáratra, és hatalmas ugrással átrepülvén a tüzet, beleveszhetett a kinti biztonságos sötétségbe.

Harsány nevetés hangzott kívülről, és kiszáratva három vidám ifjú topant be a barlangba. Vidámságuk volt a bizonyosság: tréfaképpen ők csaphatták meg a karcsú őzt, élvezve ezzel a bentiek, a tűz körül üldögélők közé.

— Bálint! — kiáltott az elsőként belépő fekete bajuszos, kardos, süveges ifjú láttán Zsibó: Csapdosott vállán a galamb.

— Vitéz! — lelkendezett a második feltűnésekor az ősz Miklós. Ez porlepte vándorlegénynek tűnt, himlőhelyes, vékony bajuszos arcából kópés tekintet villogott. A tréfát szemlátomást ő eszelte ki.

— Sándor! — Vékony legény volt a harmadik, világos vászonzubbonyt viselt, farkasfogát mutatva nevetett, bajuszt viselt, kicsiny szakállt az állán.

Diákforma volt mind a három, egyedül a szénbajuszú Bálint mutatott katonát, talán a kardja miatt.

— Hely akad-e itt a szegény vándornak? — kérdezte Vitéz.

— Akad, akad — bólogatott öreg Miklós szaporán. — Jut bor is, még vacsora is, csak becsüljék meg.

— Abban nem lesz hiba — szólt Sándor. — Hosszú út áll mögöttünk, és ahogy erőnkéből tellétt, igyekeztünk.

— Úton vagyunk tegnap óta — vágott közbe Bálint —, ahogy meghallottuk a hírt, mely szerint megint az erdőt bújja Zsibó, fölkerelkedtünk. Jókora érkezünk? — nem tudom.

— Éppen idejében — szólt Zsibó. — De előbb egyenek, igyanak kegyelmetek.

A három vándor a tűzhöz telepedett, Bálint és Vitéz a bárányból szelt, Sándor inkább a kacsahúst választotta.

— Országos csíny készül itten — tartotta szóval a falatozókat a pityókás öreg Miklós.

— Hallottuk, hamar híre terjedt — mondta Bálint teli szájjal. — Csak várjanak kegyelmetek, csodálkozhatnak majd, mennyi kóborló akar ideszegődni.

— Hisz akkor nincs baj, ugye Zsibó? — örvendezett a vén Miklós.

Az útonálló felállt, és türelmetlenül a barlang nyílása felé sietett. Válláról csattogó szárnnyal felröppent a galamb, hogy valamelyik zugba leszállva tovább tollászkodjék.

— Csak érkezzenek, érkezzenek — mondta útközben izgalomtól fojtott hangon Zsibó.

Nem kellett sokáig várakoznia. Alig érkezett a hasadékhoz, azon már igyekezett is befelé egy sápadt, borotvált képű fiatalember, hóna alatt hegedűtök.

— Hát kend kicsoda? — kérdezte Zsibó a kurtán-furcsán betolakodótól.

— Épp így kérdezhetném kendet — vetette oda a borotváltarcú, és félretolva az útonállót, ingerült, gyors járással a tűzhöz sietett, és se szó, se beszéd, leült melléjük.

Csak néztek rá. Ki-ki fölhagyott azzal, amit éppen csinált, és mindannyian a borotváltarcúra bámultak.

— Csakugyan — szólalt meg Kálmán. — Kicsoda kegyelmed?

— Kicsoda, kicsoda! — csattant fel az újonnan érkezett. — Ne tréfáljon az úr. Ne tegyenek úgy... — Itt elakadt, mint aki megejt valamit, egyenként végigmustrálta a feléje fordult arcokat.

— Uraim... — kezdte, de hangja mindjárt el is akadt.

— No de uraim! — ismételte döbenten.

— Válaszoljon — törte meg Sándor a csendet.

— Az nem lehet... — szűrte a szót a borotváltarcú. — Nem lehet, hogy engem...

— Mért ne lehetne? — hallotta Zsibó hangját a háta mögül.

— Gondolkozzanak! — kiáltott a fiatalember.
— Ej — nógatta az öreg Miklós —, válaszoljon, ha kérdezik.
— Nem igaz! Kell hogy ismerjenek! — lihegett a borotváltarcú.
De a többiek hallgattak.

— János — segített nekik, de azok csak a fejüket rázták.

— Tudós vagyok! — kiabált aztán. — Tudós!

— Nyugodjék meg — csitította Vitéz.

— Matematika — mondta most már halkabban a fiatalember —, geometria, a tér, az egyenesek...

Kinyitotta a hegedűtokot, elővette a hangszert, az álla alá illesztette, és egyet húzott rajta a vonóval. Vékony hang szólalt meg a barlangban.

— János. — Visszatette tokjába a hegedűt. — Még most sem?

— Hát, most már igen — mondta rekedten Vitéz, és ismét az evéshez látott. A többiek követték a példát.

— Igyunk is! — kiáltott erőltetett jókedvvel a vén Miklós. Borral teltek meg a poharak.

Zsibó a borotváltarcúhoz lépett.

— Kegyelmed tudós? — kérdezte.

— Az, tudós.

— De hát mi katonákkal fogunk szembeszállni.

— No és? — kérdezte János.

— A kegyelmed testi ereje...

— Ugyan-ugyan — vágott közbe a tudós. — És az úr amott? — Azzal Sándor felé intett. — Az talán atléta?

— Vigyázzon a szavára — nézett rá Sándor. — Különb legényekkel is elbántam.

— Majd meglátjuk — állt fel a matematikus.

Zsibó közéjük ugrott.

— Csendesedjenek! Mi lesz így? — kiáltott, aztán János vállára tette a kezét. — Vacsorázzon velünk kegyelmed. Nem csak testi erőre, fürge észre is szükségünk van.

Elcsendesedtek a vacsoravendégek, ettek-ittak tovább, még a medve is felkelt fektéből, hogy közelebb kerülve a meleghez, a többiek közé heveredjen.

*

A harmadik napon, amikor Kálmán leste az utat, eső esett. Az ifjabb Linczéni egy terebélyes fa alá húzódott, melyet már jócskán lecsupaszított az ősz, alig nyújtott védelmet. Vacogott is Linczéni Kálmán, teste, ruhája merő víz volt, de tekintetét egy pillanatra sem vette le a hegynek felfelé kanyargó, meredek útról. Türelemmel várt, de sehol semmi mozgás.

Délután lehetett már, amikor végre magányos lovas tűnt szemébe, az út fordulójából bukkant elő lassú kocogással. A lovon ülő sötétruhás férfi kalapjának karimája csurgóra volt hajtva.

Kálmán futva elhagyta leshelyét, és lecsúszva az út meredek sáros oldalán, az utas elébe állt.

— Merre tart Zoietta uram ebben az ítéletidőben?

— No csak — rántotta meg az építőmester a zablát —, ki áll elémben? A tékozló fiú, hegyek haramiája. — Azzal elmosolyodott. — Csurrom víz kegyelmed. Vigyázzon az egészségére, mert hamar vége szakad a kalandozásnak.

— Merre tart Zoietta urám? — kérdezte Kálmán.

— Amerre visz a lovam — válaszolta az olasz. — Akad megbízóm, ameddig pénze van az embereknek. Most palotát szeretnék építeni, korunkhoz illő stílusban, ezért valamely városba tartok. „Lövetek, punktum”. Hát lövessen. Én meg építek. Így teljes a világ. — Már nem mosolygott. — Eresszen utamra uram, hogy estére fedél legyen a fejem felett. Vagy elrabolni akar?

Kálmán utat engedett az olasznak, és még megkérdezte: — Palotát építeni megy?

Zoietta Benedek ügetésre fogta a lovát, így a másik nem is hallhatta, mit mond. De bizonyosan efféjét kiálthatott:

— Igen, a világban ez az egyedüli bizonyosság, építeni, ezzel járulva hozzá a dolgok rendjéhez.

És nyomát hamar elmosta a szakadó eső.

Kálmán pedig visszatért leshelyére.

*

A következő napon a vén Miklós volt soros. El-elszunyókált a fa alatt üdögélve nagy karosszékeében, de hamar fel is kapta a fejét, ásított, és lelkiismeretesen figyelte a sárosan kanyargó utat.

Másnap Vitéz következett. Almát evett, füttyörészett, ábrándozott, de a feladatáról ő sem feledkezett meg.

Utána János örködött. Hegedűjét az ölében tartotta, és körmével olykor megpendítette a húrok valamelyikét.

Amikor Bálíntra került a sor, ismét elromlott az idő, de a fekete bajuszoknak szerencséje volt: csak a szél fújt, és sötét felhők szaladtak az égen, eső nem esett.

Aztán Zsibó következett, majd Sándor, végül Kata, akitől ismét Kálmán vette át a figyelő szolgálatát.

Az út mindvégig néptelen volt, még utasembereket sem láttak.

*

Rosner kapitány nem lelte a helyét. Érzelmes dalocskát énekelgetett: „Deine Augen...” Megköszörülte a torkát, aztán újra kezdte: „Deine Augen”, de most sem volt elégedett, ezért még egyszer: „Deine Augen” — és már folytatta is: „Deine Augen sind so tief, so tief...” Eközben az udvarház előtt sétált az összeverődött hajdúk között, és háromszögletű kalapja előrecsúszott, a homlokára.

A szokásosnál jóval több ember várakozott ezen a hajnalon. Bort azonban nem ihattak, és Linczéni György maga osztogatta a parancsokat. Ebből derült ki, hogy az erdőben ismét rablók ütöttek tanyát.

— Indulhatnak kendtek. Egyik lábuk itt, a másik ott.

Rosner kapitány megszakította a dalocskát, és érthetetlen ordítására a fegyveres hajdúk vonalba rendeződtek. Újabb ordítás, megindultak. Nem halatszott döbész, pedig a díszes dobott ott vitte hátul a piros arcú.

György úr Bódi Lacinak magyarázott. Kezével hadonászott, különféle irányokba mutogatott hozzá. Bódi Laci testtartásával, a tekintetével jelezte, hogy mindent megértett és mindenre készen áll.

A hajtónak rendelt cselédek, parasztok szokatlanul nagy tömege is útnak indult.

György úr lóra kapott, és kíséretével együtt előrevágtatott. Sükösd Borbála nem volt közöttük.

A lépéseket nedves lehullott levelek szőnyege tette csaknem nesztelenné. Némán vonultak az emberek, csak Rosner kapitány dudorászott: „Deine Augen... deine Augen sind so tief, wie...” Itt megakadt, és menet közben megkérdezte magától: „Was?” Aztán ezt: „Wieviel?” És ezen elmosolyodott, amolyan vékony katonamosollyal.

ELVÉGRE IMMÁR

Tejfehér reggelben futottak, néma oszlopok, magas, csupasz törzsű fenyőfák között. Ahová visszaszorultak, olyan sima volt a terület, mint a legyalult asztallap, menekülésüket a talaj legkisebb egyenetlensége sem zavarta. A vén Miklós lassú ügetésre fogta a lovát, hogy a többiek lépést tudjanak tartani vele. Kata a kengyelbe kapaszkodott.

János hóna alól egyszer csak a földre pottyant a hegedűtok, kinyílt, és a hangszer, vonó kiestek belőle. A matematikus ügyetlenül hajlongva, kapkodva szedte össze az elhullajtott tárgyakat. A többiek megálltak, vártak.

— Nézd meg, nézd, hogy kit választottál! — mutogatott Bálint Jánosra.

— Siessen kegyelmed — sürgette Zsibó.

A tok nem akart becsukódni.

— Gyerünk, gyerünk! — türelmetlenkedett Sándor is.

Ijesztő zaj járt szüntelenül a nyomukban, kopogás, kerepelés, kiabálás, olykor egy-egy lövés. Vasak is zörögtek. Felbolydult az erdő, apró vadak iramodtak, nem messzire vaddisznó menekült, odább egy medve. Az égbolt fémes izzása szúrta a szemet. Fent riadt madarak röpködtek.

— A ürge észre is szükségünk van — gúnyolódott Sándor.

A hegedűtok végre becsukódott, amikor egyszerre előttük is felhangzott a hajtók lármája. És hamarosan jobbról is, aztán balról. Körös-körül zengett az erdő. Megrémült őz tört ki a fák közül, megtorpant, visszafelé futott, aztán oldalirányba, de a zaj onnan is visszaüzte. Fordult egyet, majd találmra elvágatott az üldözők felé.

— Ilyen csúfosan! — állította meg lovát Miklós bácsi. A bajuszát húzogatta, és felkiáltott: — Én kitörök!

— Lássuk — telepedett Sándor a földre. — Törjön ki.

Az öreg lehajolt, megcirógatta Kata arcát.

— Indulhatunk?

— Menjen csak Miklós bácsi, járjon szerencsével.

— Te sem jössz, Zsibó? — kérdezte a vén Miklós.

— Gyorsabb a ló, ha csak kegyelmed ül rajta.

Miklós bácsi a kezében tartott korbáccsal megcsapta a paripát. Vágtába kezdtek.

Tágas tisztásra tört ki a nagy vasderes, lobogó sörény, föléhajolva a korbáccsal veszettül csapdosó férfi. Lövés csattant, Miklós bácsi égnek lökte karjait, és kizuhant a nyeregéből. Am ismét elővágatott a nagy vasderes, keresztül a tisztáson, lövés csattant, a lovas kizuhant a nyeregéből, megint ott száguldott a lobogó sörényű ló és lovasa, de most csend volt, s Miklós bácsi e csendben széttárta a karját, és kizuhant a nyeregéből. Most már a földön is maradt, a tágas tisztás közepén.

A többiek némán álltak.

— Idén úgysem jön a szállítmány! Öt év múltán, ugyanitt — mondta Vitéz, és elfutott vissza, a hajtók elébe.

Sándor és Bálint más irányt választottak.

János a fejét jobbra-balra kapkodva mérlegelt, merre is lenne kedvezőbb. Végül választott, és eltűnt.

— Merre, Kata? — kérdezte Zsibó, de mire kimondta, a lobogó szoknyás nő már messze futott.

Zsibó a gyomrára szorította a kezét, és fájdalmas arccal hajlongott.

— A-a-a — nyögte. Aztán felegyenesedett, és elrohant.

Kálmán tisztásra érkezett, ahol számtalan szarvas bújta össze. A barna színű testek hullámzottak, amikor az ifjabb Linczéni közéjük furakodott. Búvóhely után kutatott a meleg, fújó tömkelegben, ideges lábak kavargásában, a gomolygó félelemben, a rémület merevségei között. Árulkodó arcát nézve bárki megállapíthatta, hogy mellőle eltűntek a többiek, ő van csak és a szarvasok.

